

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 14, 1925, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PONEDELJEK, 15. MARCA (MARCH 15), 1943 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 31 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriški bombniki napadli japonski konvoj na Pacifiku

Štirje parniki potopljeni ali poškodovani. Japonci jacišo svojo silo na kopnem, morju in v zraku v bližini Avstralije.—Nemške čete udre v Harkov, ukrajinsko jeklarsko središče. Moskva naznanila okupacijo Vjazme po ostrih bitkah, v katerih je bilo 9000 nemških vojakov ubitih in ranjenih.—Zavezniki odbili napad Rommelovih kolon na svoje pozicije v Tuniziji

Zavezniki stan. Avstralija. 15. marca.—Ameriške letelce trdnjave in bombniki tipa Liberator so vrestregli in napadli japonski konvoj osmih ladij in parnikov v bližini Wewaka, Nova Gvineja, in potopili ali poškodovali štiri parnike, pravi komunikacije iz glavne stanja generala Douglasa MacArthurja. Konvoj je tvorilo pet tovornih parnikov, trije rušilni in ena križarka.

Konvoj je bil na poti proti Novi Gvineji, ko so ga ameriški letalci napadli. Uradni komunikacije vsebuje opozorilo, da Japonci želijo svojo oboroženo silo na kopnem, morju in v zraku na lokih v bližini Avstralije.

Wewak, japonska mornarična baza na južozapadni obali Nove Gvineje, leži 470 milj stran od Port Moresbyja, zavezniške baze na južnem obrežju Nove Gvineje.

London. 15. marca.—Nemško zračno poveljstvo je sinoči naznanilo reokupacijo Harkova, ukrajinskega jeklarskega središča, dočim poročilo iz Moskve pravi, da se srdite bitke v tem mestu in okolici nadaljujejo.

London. 13. marca.—Berlin je danes zjutraj naznanil, da so nemške čete udre v Harkov, ukrajinsko jeklarsko središče, in da je mesto spet v nemških rokah. Rusi so zasedli Harkov pred tremi tedni in zdaj so ga opet izgubili.

Ruski komunikacije, izdan v Moskvi v istem času, je naznanil okupacijo Vjazme, zadnje nemške trdnjave na fronti zapadno od Moskve. Komunikacije pravi, da je okupacija Vjazme sledila ostrih bitkah, v kateri so Rusi ubili 9000 sovražnikov in zaplenili ogromne količine orožja, streliva in drugega bojnega materiala.

Iz poročil je razvidno, da divjo silne bitke v Harkovu, čemur največjem ruskem mestu. Berlinu radijsko poročilo pravi, da so nemške čete, podprte s tanki in težko artiljerijo, udre v severne in zapadne predele Harkova in da so ti pod kontrolo nemškega vojaštva. Bitke se nadaljujejo v južnih predelih mesta. Nemci so zagnali v boj proti Rusom oklopne kolone in težke pehotne divizije, ki so dožele odpor sovjetske sile.

Sovjetski komunikacije pravi, da so Rusi po okupaciji Vjazme začeli prodirati proti Kalugi, železniškemu križišču, in zasedli več naselij po zlomu odpora sovjetske sile. Prvi oddelki so dosegli do točke, ki je oddaljena od mesta milij od železnice Kirov-Bryansk.

Drugi ruske čete prodirajo v smeri proti Beliju proti Smolensku, kjer je zbrana močna nemška vojaška posadka.

Zavezniki stan. Afrika. 13. marca.—Drugi poskus feldmaršala Erwina Rommela, da bi zavezniške sile ožrgo v severni silične armade v Tuniziji, je izjalovil. Njegove napredne čete, katere je zagnal proti zavezniki sili pri Kairu, so bile vrzene nazaj z velikimi izgubami. Ameriški letalci, ki kontrolirajo zračno nad to fronto, so zmetali več bombami čez 40 Rom-

Poljski uradni krogi vznemirjeni

Aktivnosti poljskih komunistov v Rusiji

Washington, D. C., 13. marca.—Aktivnosti grupe, ki si je nadela ime "Svobodna Poljska", v Moskvi vzemirajo poljske kroge v Washingtonu; ti vidijo nevarnost tekmovanja med ubežnimi vladami, ki imajo zaslobno pri Združenih narodih, in grupami, ki se pojavljajo v Rusiji. Bojazen je, da bodo, sovjeti priznali te grupe kot predstavnike dežel, ki so prišle pod oblast osišč.

Formalna izjava, katero je podal Jan Ciechanowski, poljski poslanik v Washingtonu, omenja pisanje poljskega lista "Svobodna Poljska", ki izhaja v Moskvi. Ta list se je odpovedal vzhodnim poljskim pokrajnam, katere je zasedla ruska armada 1. 1939, ko je Hitlerjeva armada napadla Poljsko, zaeno pa je obsodil "imperialistične težnje poljskih krogov v Londonu in Washingtonu." Poslanik je dejal, da je list glasilo grupe poljskih komunistov, ki so ruski državljanji in ki kot taki ne morejo izražati mnenja poljskega ljudstva. Med temi komunisti je Wanda Wasilewska, tajnica poljske komunistične stranke.

L. 1939, ko je poljska vlada razglasila komunistično stranko za nelegalno, je Wasilewska živela v Rusiji. V septembru tega leta, ko je sovjetska armada okupirala vzhodno Poljsko, je ona z grupo poljskih komunistov odpotovala v Lvov ter začela izdajati komunistični list pod novim sovjetskim režimom. Ko so Nemci poplavili Poljsko in odpravili sovjetski režim, so člani tega režima pobegnili v Rusijo in nadaljevali s tiskanjem lista. Ta grupa je zdaj začela izdajati nov list s provokacijskim imenom "Svobodna Poljska," kar razburja poljske kroge v Washingtonu in Londonu. Nekateri izražajo bojazen, da se bo gibanje, ki ga vodi poljska komunistična grupa v Moskvi, proglašila za vlado Poljske in da jo bodo sovjeti priznali.

Kongres zavrgel načrt za omejitve dohodkov

Washington, D. C., 13. marca.—Rooseveltov program za preprečje inflacije je dobil težak udarec, ko je nižja kongresna zbornica zavrgla zakonski načrt, da se dohodek posameznika omeji na \$25,000 letno. Rebelni kongresniki, republikanci in demokrate, so zavrgli načrt z 212 proti 145 glasovom. Po pokopanju načrta se je pričela debata o Rumlovem osnutku glede plačevanja dohodninskega davka sproti. Zakladnik Morgenthau in Roosevelt sta opozorila kongres, da bo federalna blagajna prikrajšana za \$9,815,000,000, če bo Rumlov načrt sprejet.

Newyorški nadškof Spellman v Maroku

Alžir, Alžerija, 13. marca.—Newyorški nadškof Francis J. Spellman, ki se je mudil več dni v Vatikanu in konferiral s papežem Pijem, je na svoji poti proti Ameriki dospel v Rabat, glavno mesto francoskega Maroka. List Derniers Nouvelles piše, da je nadškof prej obiskal Casablanca, Marrakech in Oujdo, maroška mesta.

Dovoz ameriškega olja v Španijo znižan

Washington, D. C., 13. marca.—Državni podtajnik Sumner Welles je dejal, da je bil dovoz ameriškega olja v Španijo drastično znižan v zadnjih mesecih. To se je zgodilo na temelju dogovora, ki sta ga sklenili Amerika in Velika Britanija.

ODMERJANJE MESA, MASLA IN SIRA ODREJENO

Poraba znižana za petnajst odstotkov

WICKARD NAZNA-NIL DETAJLE

Washington, D. C., 13. marca.—Poljedelski tajnik Claude R. Wickard, ki je tudi načelnik živilske administracije, je naznanil odmerjanje mesa, masla, sira, vžitnega olja in konzerviranih rib, ki se prične 29. marca. Poraba teh živil bo znižana za dvanajst do petnajst odstotkov v primeri s porabo preteklega leta.

Wickard je dejal, da zaloge mesa bodo dovoljevale povprečno dva funta mesa, več ali manj, za osebo na teden. Pri kupovanju mesa v aprilu, maju in juniju se bodo rabile rdeče znamke iz knjižice št. 2. Količina mesa, ki ga dobi posamezna oseba, zavisi od izbire kposov mesa, masla, sira in masti, ki ga oseba kupi. Znamke se lahko rabijo za vsa živila, ki se dele v odmerkih.

Urad za kontrolo cen, ki mu načeljuje Prentiss Brown, je znižal vrednost fižola, graha in leče, ki se prodaja na točke, z osmih na štiri točke, suhih čebulj in rozin pa s dvajsetih na osem točk. Datalji in smokve v zavojih so bile črtane z liste živil, ki se dele v odmerkih. Te izpremembe so danes stopile v veljavo.

Ker se je dovez kave povečal, bo vsaka oseba dobila funt kave na vsakih pet tednov po 22. marcu. Sedanji odmerek je funt kave za šest tednov.

Wickard je dejal, da bo odmerjanje mesa, masla, sira, olja in konzerviranih rib rezultiralo v izenačenju distribucije teh živil. Ako ne bodo nelegalna (črna) tržišča odpravljena v prihodnjih treh mesecih, bodo odmerki znižani.

Ljudje, ki jedo v hotelih in restavracijah, ne bodo oddajali živilskih znamk za meso, maslo in sir, ki ga pojedjo, toda te ustanove bodo dobivale te stvari na odmerke. Farmarji bodo lahko pobijali svojo živino in meso obdržali za svojo porabo, ne bodo ga pa smeli prodajati, in obdržali živilske znamke.

Vodja avstrijskih nacijev ubit v Rusiji

Ankara, Turčija, 13. marca.—Dunajski list Tagetblatt poroča, da je bil Fridonlin Glass, vodja 150 nacijev, ki so navallili na dunajsko radiopostajo v marcu 1. 1934 v zvezi s pučem proti avstrijski vladi, ubit v akciji na ruski fronti. Nacijski puč proti vladi se je izjalovil.

Mednarodni bankir Morgan umrl

Bocagrande, Fla., 13. marca.—Upravitelj hotela Gasparilla je naznanil, da je J. P. Morgan, ameriški in mednarodni bankir in finančnik, umrl danes zjutraj. Dr. H. S. Patterson, newyorški zdravnik, je izjavil, da je bil Morgan v nezavesti več ur pred svojo smrtjo. Bankir je bil star 75 let.

Brat japonskega cesarja aretiran

London, 13. marca.—Sem do spelo poročilo iz zanesljivih virov se glasi, da je bil knez Čičibu, brat japonskega cesarja Hirohita, aretiran. Poročilo je objavil Daily Express, ki ga je dobil iz Carigrada, Turčija. Neki potnik, ki je prišel iz Tokija v Carigrad, je dejal, da je bil knez aretiran, ker je odprto izražal svoje simpatije napram sovražnikom Japonske.

Domače vesti

Dr. Furlan bo govoril v Chicagu

Chicago. — Odbor za shod Združenih narodov za zmago (United Nations for Victory Rally) obvešča Prosveto, da bo med govorniki na tem shodu, ki se vrši 30. marca v Morrison hotelu v Chicagu, tudi dr. Boris Furlan iz New Yorka, ki je bil pred vojno profesor prava na univerzi v Ljubljani. Dalje bosta govorila na tem shodu miss Li Ja-Cing, odlična kitajska letalka in Margareta Bondfield iz Anglije, poslanka delavske stranke v angleškem parlamentu in prva ženska na Angleškem, ki je bila minister za delo. Shod, ki bo javen, sklicujejo razne čikaške veteranske organizacije.

Našli so mrtvega v Kansasu

Arma, Kans. — Dne 8. marca so v Cockerillu sosedje našli rojaka Johna Funkla mrtvega v njegovi koči, v kateri je samotaril dolgo let. Funkel je bil star 65 let in doma od Hrastnika na Spodnjem Štajerskem. Bil je star naseljenec v teh krajih in član društva 235 SNPJ. Civilni pogreb mu je oskrbel Slovenski združni pogrebni zavod.

Smrtina nesreča v rovu v Penni

St. Michael, Pa. — Dne 8. marca je bil pri delu v premogovniku ubit Frank Hočevar, star 57 let in dolgoletni član ter odbornik društva 190 SNPJ. Rudarski vozček ga je pritisnil k stebri in ga zdrobil. V Ameriko je prišel leta 1913 in tukaj zapuščal ženo, sina in hčer, v Indianapolisu pa dve sestri.

Is Clevelanda

Cleveland. — Dne 10. t. m. je rojakinja Frances Žugel padla tako nesrečno, da si je zlomila nogo. Nahaja se v bolnišnici.

De Gaulle priporoča invazijo

Odpor proti Nemcem se širi v Franciji

London, 13. marca.—General Charles de Gaulle, vodja borbenih Francozov, je pozval zaveznike, naj invadirajo evropski kontinent, zaeno pa je apeliral na svoje rojake, naj se upirajo mobilizaciji za suženjsko delo v nemških vojnih industrijah. On je naglasil, da se zanaša na popolno kooperacijo med zavezniki in francoskimi uporniki.

Odpor proti nacijski okupacijski sili se širi v Franciji in drugih državah, ki so prišle pod Hitlerjevo oblast. Ta je zavzel velik obseg, ko so se začele diskuzije o zavezniki invaziji zapadne Evrope.

Is nekoga kraja ob francoski meji. 13. marca.—Sem do spela poročila govore, da je apel generala De Gaula na svoje rojake, naj se odločno upirajo konskripciji za dela v Nemčiji, dobil ugoden odziv med Francozi. Izgredi in demonstracije so v teku v Parizu, Lyonu in drugih francoskih mestih. Teh se udeležujejo tudi ženske.

Napadi na nemške vojsake v Franciji se nadaljujejo. Poročila govore, da je bilo že več sto nemških vojakov ubitih in ranjenih v bitkah s francoskimi gerilci.

Velika ameriška pomoč zaveznikom

Veljavnost posojilno-najemniškega zakona podaljšana

Washington, D. C., 13. marca.—Kongres je podaljšal veljavnost posojilno-najemniškega zakona za nadaljnje leto nekaj ur potem, ko je Edward R. Stettinius, administrator tega zakona dejal, da vrednost orožja, streliva, živil in drugih potrebščin, katere je Amerika poslala zaveznikim državam v zadnjih dvanajstih mesecih, je znašala \$9,632,000,000. Vrednost blaga, poslanega zaveznikom v zadnjih dveh mesecih, je znašala čez dve milijardi dolarjev.

Stettinius je dejal, da je sovjetska Rusija v zadnjih mesecih dobila večjo pomoč na tem polju tega zakona kot Velika Britanija. Amerika je povečala pomoč tudi Kitajski in prebivalcem francoske severne Afrike.

Predlog, da se podaljša veljavnost posojilno-najemniškega zakona, je bil sprejet v senatu soglasno, v nižji zbornici pa z veliko večino. Po kongresni akciji je predsednik Roosevelt podpisal zakon, čigar življenje je bilo podaljšano do 30. junija prihodnjega leta. Roosevelt in Maksim Litvinov sta pozdravila kongresno akcijo kot nadaljnji korak v naporih za zlom osišne sile v tej vojni.

Litvinov je pred reprezentanti Združenih narodov dejal, da pomoč, ki jo Rusija dobiva na podlagi posojilno-najemniškega zakona, igra veliko vlogo v ofenzivi sovjetskih armad in da je to dejstvo znano ruskemu ljudstvu. To je bil direkten odgovor admiralu Williamu H. Standleyju, ameriškem poslaniku v Moskvi, ki je nekaj dni prej na sestanku s časniki izrekel obdolžitev, da sovjetska vlada molči o ameriški pomoči Rusiji in da hoče ustvariti vtis, da se Rusija sama bori proti nacijski vojni mašini.

Litvinov je govoril potem, ko je državni podtajnik Sumner Welles naznanil, da je Standley prevzel vso odgovornost za svoje opazke in izjavil, da jih je izrekel v svojem imenu, ne v imenu ameriške vlade.

Giraud poslal pozdrav Mihajloviču

Stimsonova izjava o službi v avstrijskem bataljonu

London. — (ONA) — Solidarnost med francoskimi vojaškimi voditelji in generalom Mihajlovičem, jugoslovanskim vojnim ministrom in poveljnikom četniške armade v Jugoslaviji, ki se bori proti osišni okupacijski sili, je bila potrjena s poslanico dobre volje, katero je poslal general Henri Giraud, vrhovni komisar francoske severne Afrike, Mihajloviču. Nekaj tednov prej je general Charles de Gaulle, načelnik odbora borbenih Francozov, odlikoval Mihajloviča. Giraudova poslanica Mihajloviču se glasi:

"Jaz sem se vrnil v borbo proti našemu sovražniku. Vam kot poveljniku jugoslovanske armade želim izraziti tradicionalno prijateljstvo in bratstvo v orožju, ki obstoja med našo in vašo armado. Želim vam vse najboljše. Vaša junaška borba proti napadalcu je borba vseh in vzbuja splošno občudovanje. Ta borba bo vodila v končno zmago, katere znamenje se že kažejo na obzorju."

Washington, D. C. — (ONA) — Vojni tajnik Henry L. Stimson je izjavil, da ni nihče prisiljen služiti v avstrijskem bataljonu, ki ga je organiziral Oton Habsburški. Stimsonova izjava

ANGLEŠKI ZUNANJI MINISTER EDEN V AMERIKI

Važne diskuzije o zaveznikiških vojnih operacijah

VLOGA RUSIJE V VOJNI

Washington, D. C., 13. marca.—Anthony Eden, angleški vojni minister, je dospel v Washington kot gost ameriške vlade, se glasi uradno naznanilo. To dostavlja, da je obisk povezan z važnimi diskuzijami o zaveznikiških vojnih operacijah proti osišu in ameriškem vojnem programu.

Po poročilih iz Londona bo Eden razpravljaval s predsednikom Rooseveltom in drugimi ameriškiimi voditelji o vlogi Rusije v tej vojni in mirovni problemih, ki pridejo na površje po porazu osišnih sil. Kratko uradno naznanilo pravi:

"Angleški zunanji minister Anthony Eden je dospel v Washington na povabilo ameriške vlade. Namen njegovega obiska je izmenjava mnenj z ameriško vlado o vojni situaciji in diskuzija o vprašanjih in problemih, izvirajočih iz vojne. On želi dobiti tudi točno sliko o ameriških vojnih naporih."

Eden je dospel v Ameriko z istim ameriškim bombnikom, ki je pripeljal premierja Churchillja v Casablanca, francoski Maroko, kjer se je premier sestel s predsednikom Rooseveltom in člani ameriškega ter britanskega generalnega štaba.

Takoj po prihodu v Washington je Eden odšel v poslopje britskega poslanstva, kjer je imel razgovor s poslanikom Halifaxom. Ministra so sprejeli in pozdravili državni podtajnik Sumner Welles, John Dickerson, načelnik evropske divizije državnega departmanta, in drugi visoki ameriški uradniki. Z Edenom vred so dospeli v Washington Oliver Charles Harvey, njegov privatni tajnik; Rubin J. Cruikshank, direktor ameriške divizije britskega urada za informacije; Gladwyn Jebb, načelnik ekonomskega biroja britskega zunanjege ministarstva, in Michael Wright, ki bo prevzel pozicijo prvega tajnika britskega poslanstva v Washingtonu.

To je Edenov prvi obisk Amerike od izbruha vojne. Prejšnji njegov obisk je bil 1. 1938. Takrat je prišel v Ameriko kot privatna oseba. Nekaj tednov prej je namreč resigniral iz Chamberlainovega kabineta kot zunanji minister.

Sedem Belgijcev obsojenih v smrt

London, 13. marca.—Belgijska čišniška agencija poroča, da je nemško vojaško sodišče v Liegu obsodilo sedem Belgijcev v smrt, ker so ubili nekoga člana belgijske fašistične stranke.

je vključena v pismo, ki ga je poslal kongresniku Cellerju. Kongresnik je nedavno poslal pismo Stimsonu, v katerem je protestiral proti prisilnemu zbiranju Poljakov, Čehov, Jugoslovancev in Avstrijcev, ki niso ameriški državljani, za službo v avstrijskem bataljonu.

Stimson je odgovoril Cellerju, da se ne more nobenega siliti za službo v omenjenem bataljonu. Dalje je rekel, da je bil avstrijski bataljon ustanovljen pod ameriško zastavo in da je del ameriške armade. Agitacija, ki jo vodi Oton Habsburški v Ameriki, ki bi se rad vsedel na avstrijski prestol, ki ga ni več, je izzvala ostro kritiko v ameriških liberalnih krogih.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE

JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in Cincero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestanstvo \$6.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$6.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2557-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (March 31, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Demokratska justica

Vrhovno federalno sodišče je zadnje dni ovrglo obsodbo znanega nacističnega agenta Georgeja Silvestra Vierecka iz New Yorka. Viereck je bil pred nižjim federalnim sodiščem spoznan za krivega, da je prekršil zakon, ki določa registriranje vsakogar, kdor prejema plačilo od katere koli tuje vlade.

Vrhovno sodišče je razsodilo, da obravnava pred nižjim sodiščem ni bila pravilna. Prvič je sodišče prezrlo dejstvo, da ome-njeni zakon takrat še ni kril brezplačnega službovanja. Zakon določa, da mora registriranec poročati ameriškim oblastem o svojem delu, za katerega je plačan od tuje vlade, Viereckov zagovor je bil, da mu ni bilo treba poročati o delu, ki ga je izvršil brezplačno za Nemčijo. Ta zakon je bil potem popravljen, tako da mora zdaj registriranec poročati tudi o svoji zastojni propagandi. Drugič je vrhovno sodišče ugotovilo, da je federalni tožitelj nastopal zelo pristransko in s predskoti proti obtoženci, vsled česar se lahko smatra, da je izsilil pravorek krivde.

Marsikomu ne bo ta razsodba vrhovnega sodišča po volji. Rekli bodo, da tehnične napake pri procesu še ne odpravljajo dejstva krivde in razsodba najvišjega tribunala republike je dala potu drugim nacističnim agentom in špionom, da bodo zdaj toliko bolj predrzni v svoji aktivnosti na škodo Amerike.

Znano je, koliko godranjanja je bilo zadnje poletje, ko je tekel proces proti osmim Nemcem, ki so bili uhitoplenjeni v podmornici na tla Amerike z namenom, da bodo tukaj z dinamitom razdevali mostove, železnice, električne centrale itd. Nešteti nestrpnežem je bil ta proces prepočasen—čes čemu potratna časa s tembi faloti? Višek zgražanja pa je nastal, ko so obojeni Nemci dobili priliko za priziv na najvišje sodišče; nekateri nestrpneži so se kar penili srda nad "takšno mevzarjo" demokratske justice.—Isto se danes godi s šestorico sokrivcev teh nacistov, ki so bili zadnjo jesen v Chicago obojeni, in sicer trije moški v smrt, tri ženske pa v zapor. Eksekucija trojice je bila že dvakrat odložena zaradi apelov na višje inštanca.

Vsi oni nestrpneži, ki tako radi zasmehujejo počasnost in tehni-kalnost ameriške justice v teh slučajih—se s tem izdajajo, da jim ni nič za demokratsko justico in sploh jim ni za demokracijo. Najlepši dokaz temu je njihovo arditno vzkljanje: Ali bi v slnem primeru tako postopal Hitler? Ali bi nacistično sodišče v Nemčiji vleklo proces Amerikanov ali drugih tujcemcevi mesece in mesece? Ne! V štirindvajsetih urah bi bili postavljeni ob zid! Tako moramo tudi mi postopati s kriminalnimi sovražniki!

Amerika se bojuje za uničenje barbarske diktature, zdaj naj pa sama posnema barbare!—Z največjimi žrtvami delujemo za od-pravo linarske justice in človeške zvestve, medtem pa bodimo sami linčarji in človeške žolce!

Ameriška justica je med to vojno pokazala, da se je veliko iz-boljšala od zadnje vojne. Med zadnjo vojno so padale naravnost divjaške obsodbe—po pet, deset ali dvajset let zapora—za pet ali deset "izdajalskih" besed. Civilne svobodščine so bile na splošno popolnoma potlačene. Danes pa tega ni. Civilne svobodščine so do danes nedotaknjene. Kajpada, najdejo se izjeme—ampak izjeme te vrste se dogajajo tudi v mirnem času. Kljub temu—kdor pravi, da med to in prejšnjo vojno ni nobene razlike, je idiot, ki ne ve, kaj blebeče!

Demokratska justica mora biti počasna in previdna, če hoče biti vsaj do neke meje pravična—relativno pravična, kar je vse, kolikor je mogoče med ljudmi.

Demokratska justica ne sme biti nikdar maščevalna, temveč le korektivna in vedno objektivna. Za osebe ne sme iti, le za zakon, ki ga postavi večina za splošno korist. Nesreča je, da se ta prin-cip malokje izvaja v praksi. Odvisno je od posameznih tožiteljev, porotnikov in sodnikov—od njihovih kapric in predsodkov ter burbonske vzgoje, da se naslanjajo na zglede primitivne justice, podedovane iz barbarskih časov starega in srednjega veka.

Demokratska justica mora pa biti odločna, ne cincarska, kadar gre za velike zločine, ki ogražajo demokracijo, posebno v teku dan-šanje vojne.

Pravilno je, da imajo izdajalci in vsi drugi vojni zločinci vsjo priložnost do poštene, objektivne obravnave in do vseh prizivov, ki jih daje ustava. Nobene pristranosti ne sme biti! Vendar, ko je krivda dokazana, ne sme biti razlike med kaznimi za zločin enake vrste.

V ameriškem pravosodju je potrebnih še mnogo reform, če hoče-mo, da bo justica na vsej črti relativno pravična. Zlasti je treba reforme v civilnem zakoniku, da ne bo revež, ki nima denarja za drage advokate, oropan za svojo pravico. Prav tako je treba od-praviti procedure injunkcij, da ne bodo mogli posamezni sodniki na lastno pest—zlasti napram delavskim organizacijam—nastopati kot diktatorji.

Federalno vrhovno sodišče je dolga desetletja veljalo za najre-akcionarnejšo telo, ki je metalo dobre zakone v koš, slabe pa pot-jevalo—ki ni nikdar razsojalo po načelih demokracije, marveč le v interesu ekonomsko najmočnejših.

Prvič v zgodovini Amerike je zadnja leta zavest socialne in eko-nomske pravičnosti prodrla tudi v vrhovno sodišče z rezultatom, da se sedanje vrhovno sodišče—sestavljeno iz moč, ki so prežeti z novodetskimi idejami—kolikor toliko ozira tudi na načela de-mokracije in temu primerno podaja svoje razsodbe.

Glasovi iz naselbin

O Fordu, Rusiji in drugem

Iron Mountain, Mich.—Ko čit-am Prosveto dan za dnem, vidim, da je veliko napačno po-ručano. Listi pišejo, da bo ob kon-cu tega leta 18 milijonov žensk uposlenih v industrijah. Stric Sam že ve, kaj dela, toda če je drugje tako kot je tukaj, potem je še dosti moških na razpolago.

Tukaj ima Henry Ford obram-bno delo, toda skrbno izbira delavce. So še delavci od 40 do 50 let starosti brez dela, posebno če so na črni listi. In takih se je dosti nabralo v slabih casih, ko so pri Fordu delali pred šestimi ali več leti. Bilo je veliko ta-kih, ki jih je križ boled radi tež-kega dela, kajti skladanje plank, ki so debele dva do štiri palce, široke 12 palcev in dolge 16 čev-ljev pa iz trdega lesa—to je tež-ko delo. Če se je delavec prito-žil, da ga križ boli, ali se je kaj potolkel, toda je kar naprej de-lal, je bil vseeno odslovljen in prišel je v črne knjige. Potem pa je moral iti na WPA in zdaj ga Ford neče nazaj na delo.

Poznam rojaka, ki je bil delo-vodja pri družbi in sposoben za delo pri vsakem stroju. Nekega dne pride kompanijski človek z napisom v roki, na katerem je bilo zapisano: "Vote Republi-can" in vsakemu ga je pomolil pod nos. Ko pride do tega rojaka, slednji pravi: "Vote Com-munist Party." To je rekel za šalo, ker je moža poznal, toda bil je odslovljen od dela in še danes ga ne more dobiti pri Fordu, dasi je superintendent vprašal zanj, ker ga pozna, da je dober delavec. Odgovor je bil, da je na črni listi.

Tudi Barbičeve dopise rad čit-am. On piše, da ni proti Rusiji. Jaz tudi ne. On piše, da je Ame-rika toliko naredila v poldru-gem letu kot Rusija v 20 letih. To je treba nekoliko popraviti. Rusija pod carskim režimom ni bila razvita industrijsko, potem je bila v vojni, nazadnje pa še v revoluciji. Ko je prišla boljše-viška stranka na krmilo, je bila Rusija izčrpana in bila je na naj-nižji stopnji. To je meni pravil neki Finec, ki je po vojni delal v Rusiji kot delovodja. Rusija je morala vse iznova zgraditi.

On je meni pravil, da so bile v Sovjetski uniji žalostne raz-mere. Narod je bil izčrpan. Tam sploh ni bilo moških srednje sta-rosti, marveč večinoma le star-ki, žene in otroci. Izkušenih de-lavcev ni videl tam, kjer je bil on.

Amerika pa je industrijsko najbolj razvita deleža na svetu. Tukaj so vsakovrstni stroji, stro-ji za delanje strojev in na raz-polago je dosti izkušenih delav-cev. Tukaj je bilo treba reči samo "yes" in vse se je zavrtelo. Kot izgleda, Barbič neče videti te velike razlike med Ameriko in Rusijo.

On tudi piše, da je Nemčija imela 80 milijonov ljudi, ko je napadla Rusijo, Rusija pa 180 milijonov. Ne vem, če Barbič čit-a Prosveto. Saj je imela Nem-čija s svojimi zavezniki vred več vojaštva kot Rusija. Če ne šteje drugih, marveč le Nemčijo. To-da kje je Mussolini, ki je hotel sam ves svet premagati? Potem Rumunija, Bolgarija, Ogrska, Finska, Slovaška, Španija, še celo "neodvisna" Hrvaška je ime-la vojaštvo v Rusiji. In še več drugih podjarmljenih dežel je dalo Nemčiji delavce na razpo-lago.

Prvo leto je bila Rusija naj-bolj v stiskah. Takrat ji ni no-bena dežela dosti pomagala; ne Anglija ne Amerika. Saj so v Ameriki govorili, da bi pomoč (orožje in drugo) prišlo v nem-ške roke. Vzelo je precej časa predno je iz Amerike in iz An-glije prišla prihajati v Rusijo izdatna pomoč. Ona je bila osam-ljena, ko je pomoč najbolj po-trebovala.

Dalje je bilo poročano takrat, ko je Rusija napadla Finsko, da jo bodo Fini premagali. Tukaj v Iron Mountain Newsu je bilo poročano, da vsak dan zmrne tisoče Rusov, da imajo Rusi s slamo zavite noge, da Fini kar s palicami ustavijo ruski tank. Torej na podlagi teh poročil je

morala tudi Rusija zgraditi svo-jo vojni mašino v enem letu.

Barbič tudi piše, da so ameri-ški in nemški inženirji pomagali graditi ruske industrije. To je res. Toda zakaj ni on povedal, kdo je Hitlerjevi Nemčiji pomag-al, da je postala tako močna? To je nekoliko težje zapisati.

Danes, ko to pišem, je sobota, mrzlo vreme in čitam časopise. Tako vidim, da so predstavniki slovenskih katoličanov in menda tudi lajčki poslali protest v Washington proti Louisu Adami-ču. Namesto da bi slovenske narode učili, da bi se združili, pa delajo zapreke. V takih razme-rah kot je danes Jugoslavija, bi morali vsi delati za združenje, pa naj bodo Slovenci, Hrvatje ali Srbi, ne glede na vero. Saj imamo tudi v tej deželi vsake sorte vere, toda v Washingtonu to ne dela nobene razlike. Vse naj ima svojo pot, kongres pa svojo. Predsednik naj bo tisti, ki je najbolj sposoben.

Amerika in Anglija nam še nista obljubili svobode, torej je potrebno, da se združimo in po-zabimo na prejšnje zapreke. To bi bila še največja pomoč našim bratom v starem kraju, ako ne bo več Jugoslavije. Lahko se zgodi, da bo Anglija rekla, da se mi sami med sabo tepemo in to-re nismo sposobni za svojo vla-do. Tak odgovor je dobila Indi-ja. To bi nam moralo biti za svarilo. Mi ne bi smeli posem-mati Poljakov, ki se že sedaj pre-pirajo z Rusijo radi vzhodne meje, dasi Rusija še nima Polj-ske. Kaj bi pa bilo, če bi šli Ru-si do stare meje in se tam usta-vili? Kdo bi bil potem kriv? Krivi bi bili seveda zopet Rusi.

Torej Slovani, ako mislite res-no na združenje, delajte za zdru-ženje. Ako bi bili pred to vojno vsi Slovani z Rusijo kot so bili z Nemčijo in Italijo, bi bil Hit-ler dvakrat premislil predno bi prišel z vojno. To naj nam bo za vzgled.

Torej glejmo, da se kaj takega zopet ne ponovi. Jugoslavija bi morala biti republika, vsak nar-od bi moral imeti governerja ali predsednika in vera bi mora-la biti ločena od države in se ne bi smela vtikati v politiko, če hočemo imeti mir. Italijani so tudi katoliki, toda vidite, kako grod delajo z našim narodom. Kolikor je znano, Rusi niso do-sti verni, vem pa, da bi z nami tako grod ne postopali kot po-stopajo Italijani in Nemci. Pa dovolj za enkrat.

John Urbič.

Nevarnost za unije v Minnesoti

Duluth, Minn.—Pričakoval sem, da bi se kak mlajši unio-nist oglašil iz Minnesote, da bi posvaril delavce o nevarnosti, katera preti našim unijam, če bodo sprejete predloge, katere so bile predložene minnesotski državni zbornici po zastopnikih tako imenovanega "Farm Blo-ka". Predloge v nižji zbornici so znane po številkah: H. F. 720, H. F. 674 in H. F. 673, v senatni zbornici pa: S. F. 612, S. F. 591 in S. F. 571.

Uradniki državne delavske fe-deracije smatrajo te predloge najbolj nevarne, kar jih je bilo predloženih v zgodovini minne-sotske poslanske zbornice in pravijo, če bodo sprejete v zak-on, da potem delavske unije ne bodo imele nobenega pomena ali koristi za delovno maso.

Prva, H. F. 720 in S. F. 612, prepoveduje državnim, okraj-nim, mestnim in drugim javnim uslužbenecem pravico do stavke, in prepoveduje pobiranje unij-skih prispevkov potom "Check off". Prepoveduje članom, za-stopnikom in odbornikom rabo unijskega denarja za politične organizacije ali posamezne kan-didate v politične urade. In na-laga unijam kako poslovati in voliti svoje odbornike. Predlo-ga je povsem protidelavska.

Druga predloga je bolj zvi-ta in v besedah zgloda nedolžna, ampak če bo sprejeta, bo agita-cija za unije omejena, kakor tu-di pobiranje unijskih prispev-kov. Ta predloga je H. F. 674 in S. F. 591.

Tretja predloga H. F. 673 in

S. F. 571 pa predvideva regis-tracijo delavskih unij, in če bo sprejeta, bo državni tajnik car delavskih unij.

Te predloge so tako nevarne svobodnemu ameriškomu delav-skemu gibanju, da je minnesotska delavska federacija skljčila izredno konvencijo, da bo nare-dila pritisk na governerja in na legislaturo za poraz teh predlog. Zato tudi jaz apeliram na vse, ki boste čitali to, da storite kar je v vaši moči, da se poslanecem pove, da smo nasprotni tem predlogom in da se zahteva od njih, da jih porazijo. Protest pošljite governerju, senatorjem in poslancem v St. Paul. Zado-stuje dopisnica, na kateri zapišete številke predlog, vaš protest in vaše ime. Če bomo poslali sto tisoč takih protestov, bomo storili bolj zvelo delo kot pa je polemiziranje o četnikih in par-tizanih, o katerih ne vemo nič.

Uredništvu pošiljam predloge z namenom, da o njih komentira in da popravi, če sem naredil kaj pomote v tolmačenju, in da pridene, če sem kaj važnega iz-pustil. Pri tem je treba takoj-šnje akcije, da ne bo prepozno. Vsak se lahko informira pri svo-ji lokalni uniji o teh predlogih, da bo bolj poučen, kaj nas čaka, če bomo spali.

Ko smo imeli Farmer-Labor administracijo, se nam ni bilo treba bati, da nas bodo vprigli v tako nevarne postave; ker so nas pa vse krstili za komuniste, kar je bilo v farmarsko-delavski stranki, se je pa delavstvo ustra-šilo in izvolilo svoje sovražnike.

Governor hodi po vsej deželi in propagira "štiri svobode" in "Atlantski čarter" za ves svet, doma pa dopušča, da se snujejo nazadnjaški zakoni. Taki so po-litičarji starih strank, katerim se je delavstvo dalo ujeti na lina-nice. Farmarsko-delavska stran-ka ni bila brez napak, v nji ni manjkalo zgagarjev, ampak v principu je bila delavska stran-ka, pod katero je bilo sprejetih več socialnih zakonov. Če bi se bilo delavstvo iste bolj obširno o-prijelo, bi danes lahko imeli v naših rokah državno vlado in bi o takih predlogih ne bilo treba protestirati. Upam, da bo vsak, ki bo to čital, takoj pisal svoje-mu državnemu poslancu in se-natorju in tudi governerju ter protestiral proti tem predlogom. Zraven tega pa urgiral svoje so-sede in prijatelje, da storijo isto.

John Kohl, 205.

O tem in onem

Library, Pa.—Moram omeni-ti malo o delavskih razmerah. Premogorov Montour št. 10 obratuje s polno paro šest dni v tednu. Nekateri rovi obratujejo na dva šihita, drugi pa na tri, ta-ko da gre delo kar naprej. Pre-mogarji se pritožujejo, da mo-rajo preveč delati. Pa kaj si mo-rejo pomagati, sedaj je vojna in treba je poslušati naše gospode. Kar oni zahtevajo, tako mora biti in nič drugače, pa če so delav-ci zadovoljni ali ne.

Ali treba je potrpeti in delati, dokler se zopet ne ustavi. Ko se bo enkrat ustavilo, potem bo pa zopet stalo kot je pred to vojno. Mogoče bo pa še slabše, kajti se nič ne ve, kaj se pride, ko bo konec vojne. Mislim, da boljše ne bo, slabše je pa lahko, kar se de-la tiče.

Pred par tedni je bil v naši nase-lbinu potovalni zastopnik An-ton Zornik. Tudi k meni je pri-šel in me vprašal, če bom obno-vil Prosveto. Povedal sem mu, da sem že dal tukajšnjemu za-stopniku Jožetu Peternelu, kot tudi lani. Upam, da ne bo užal-jen.

Rad bi vedel, kaj je z našo do-pisovalko Ano Gorenc, ki se nič več ne oglaš v Prosveti. Ona je pisala zanimive dopise. Umolk-nila je, ker je dobila nekaj kriti-ke radi nekega dopisa. To se mi ne vidi pravilno, da bi na-padali drug drugega, kajti s tem se odbijajo dopisniki. Če ni kaj prav, je kritika seveda na me-stu, toda mora biti stvarna, ne osebna. Včasih človek ne misli, da bo kaj slabega zapisal, toda njegov nasprotnik že čaka nanj in hitro udari po njem.

Slovenci imamo to slabo na-vado, da se radi pričamo med sabo. To navado smo prinesli še iz starega kraja in se je menda ne moremo iznebiti. Še slabše pa je bilo glede tega v Jugosla-viji, kjer so se posebno Hrvatje in Srbi kiestili med seboj. Vzrok je bil v glavnem v tem, ker Ju-

goslavija ni bila pravilno ureja-na. Če bi bili vsi trije narodi imeli vsak svojo avtonomijo z demokratično vlado, bi bili Slo-venci, Hrvatje in Srbi najbrže živeli v lepši slogi in lepšem sporazumu. Ampak Srbi so ho-teli imeti centralistično državo, katero so spreminili še v dikta-turo, zato pa je bilo toliko neza-dovoljnosti v Jugoslaviji.

Kakor se vidi, bo naš sloven-ski narod zdaj popolnoma uni-čen po Italijanih in Nemcih, če je vse res, kar pišejo. Kar je starejša generacija je tej deželi, bomo kmalu pomrli in potem bo konica slovensčine tudi v Ame-riki. Če se tudi Italijanom in Nemcem posreči njih barbarska nakana, da uničijo Slovence v stari domovini, potem se je ba-ti, da bo naš narod izginil popol-noma. Tukaj rojena mladina lažje govori angleški kot sloven-ski. In tako tudi v Ameriki ne bo slišati slovenske besede čez 30 ali 40 let, če ne bodo prišli semkaj oni Slovenci, kar jih bo še ostalo v stari domovini. Ampak tega ne moremo pričakovati, kajti vrata za masno naselje-vanje v to deželo bodo skoraj gotovo ostala zaprta.

Tudi jaz raje čitam kot pišem. Ko razgrneš list in ga pričneš čitati, ti ni treba biti v skrbeh, da boš mogoče koga razžalil, ali kako boš kritiziral, kot je to slu-čaj, če pišeš. Prosveta je v res-nici zelo priljubljen list, urejan v delavskem duhu. Prinaša tudi slike in odpira delavcem oči, kako se je treba bojevati proti izkoriščevalnemu kapitali-zmu. Prosveta se lahko tudi po-naša s svojimi številnimi dopis-niki, katerim vsa čast in prizna-nje. Torej le naprej!

Prav lepa hvala tudi SNPJ za bolniško podporo in za hitro iz-plačano operacijo. Priporočam staršem, ki še nimajo svojih otrok zavarovanih pri naši jed-noti, da to store. Jednota se je še vedno izkazala pošteno napram članstvu, bodisi v boleznih ali smrti. Je dobro, ako imaš ka-ko podporno društvo za slučaj bolezni, ker nihče ne ve, kdaj ga zadene nesreča. Ko je človek zdrav in ima delo, že plača asse-ment; ko pride bolezen, pa pod-pora zelo prave pride. Tode se še dobe ljudje, ki nimajo nobene podpore organizacije; nanjo se spomnijo šele potem, ko je že prepozno.

Jakob Zupančič, 386.

Vsakega nekaž

Detroit.—Ob priliki shoda za ruski vojni relief v Slovenskem delavskem domu na zapadni strani mesta me je par rojakov vprašalo, kdo so bili še drugi trije Slovenci, ki so darovali za SANS. Ker sem imela v mislih ruski relief, mi še v glavo ni pad-lo, da so čitali imena darovalcev od prejšnjega meseca. Zato sem odgovorila, da jih ne poznam. Šele drugi dan sem se zopet do-mislila tega. Sedaj pa lahko od-govorim, kdo so bili ti trije pri-spevatelji.

To so bili moji trije otroci. In sicer sem jaz darovala v njho-vem imenu, ker oni niso bili na-vzoči iz razloga, ker niso doma. Vprašala sem jih pismeno, ako bi hoteli kaj darovati in v kak namen bo denar porabljen. Od-ziv je bil sledeči: "Ti, mama, daj kolikor hočeš in nam bo prav." Tako sem dala pet dolarjev za starejšega sina, ki je poročnik in ima malo boljše plačo, pet dolarjev za hčer in dva dolarja za mlajšega sina, ki je samo "private first class" in torej ma-lo zasluži.

Tega ne bi omenjala, toda mi-slim, da zaslužijo. Mnogi roj-ki, ki so v Detroitu, pa za tako stvar ne dajo nič. Moja sinova sta pri vojakih, kot že rečeno, in bi torej nihče ne mislil, da sta kaj prispevala. Jaz sem vedela, da ne bo nihče odklel, če jih vprašam, ker še nikdar ni ta-ne oni otrok odrekel pomoči, ka-dar sem ga vprašala. In to ni bilo samozkrat—sedaj za to, dru-gič za kaj drugega. Tudi ni ni-ko zagodrnjal, kot sem to že slišala pri drugih. Moja hči je celo od svojega fanta, ki ni slo-venskega rodu, dobila pet do-larjev za JPO-SS in mi jih po-slala iz New Yorka.

Tega ne omenjam zato, ker so moji otroci, marveč, da poka-žem razliko, kako stari uče svo-je otroke in kako jih vzgoje. Tu-di se nobeden mojih otrok ne sramuje narodnosti, še celo po-nosni so, da so Slovenci. Ako

jim kdo pravi, da je "Austri-ali celo "Granish", se mu sa-jejo.

Se še spominjam, ko sem na-koč na nekem slovenskem pi-niku pobirala podpise za ne-kaj stvar. Vprašam rojaka, če bi podpisal. Takoj je to storil, tem pa še rekel, naj grem k njegovemu sinu, da se še on piše. Sin ga je slišal in ga la-grdo nahrlil, čes, brljaj se, se, druge pa pusti v miru, in di podpisati se ni hotel. Ose-klonil glavo in brez besede proč, sin pa v drugo smer.

Moji otroci so bili tedaj majhni in sem jim večkrat vi-la o tem dohodku. Ne-krat sem jim skušala dopo-usti, kako je grdo, če so otr-ovni v surovi napram starem in-gim ljudem. In nisem se tru-zaman. Ne morem se čez nje toževati in tudi drugi se ne.

Na zadnji seji društva 121 PJ je bil navzoč tudi naš čil-ki se je rešil z nekega ameri-ga torpediranega parnika Braziliji. Imena kraja in pa-ka ni smel povedati, pač pa je kazal na zemljevidu črte, katerih je potoval kot mor-Real se je v tem, da je sko- morje in odplaval proč. Sov-na podmornica je nekaj ted- narjev vzela s seboj kot uje-ke, njega in druge, ki so pla- pa niso nadlegovali. Te je pre-šila neka ameriška ladja, član-mornar se piše Virant-vo ime sem pozabila.

Par dni po božičnih praz-nem sem prejela božično kartico enega mojih nečakov, ki je ročnik v mornarici—piše Frank Chapel. Rekel je, da kratke počitnice zato, ker n- njegova ladja potopila. On ni ničesar drugega.

Pred par tedni so detra-listi prinesli sliko posadke n- ga ameriškega bombnika, ki- truljira na Angleskem in je- topil nemško podmornico. Posadko je bil tudi Frank-zich, sin članice društva 121 PJ. Je že skoro dve leti, od- je on vstopil v armado in se- izučil, da operira instrument- služi za izsleditev podmor- On je tehnični saržent. Nje- njeni je vdova že dvajset- Njeni drugi sin John je pri- fanteriji, ob koncu marca gr- še njen najmlajši sin Tom- aviatično kadetno šolo. Dom- bo ostal samo en sin. Za m- ki je povrh vdova, je to- udarec. Srečne so one mater- nimajo sinov za armado.

V zadnji vojni sem mo- starejšega sina oblekla v m- ško uniformo, da je kot maj- deček paradiral v nji. Takr- mi še sanjalo ni, da bo mora- v drugo svetovno vojno, ko- se tudi danes ne sanja mar- teri materi, da bo njen nje- ni mali vojak mogoče mora- v prihodnjo vojno. Do te go- pride, ako ne bomo odprav- stema, ki povzroča vzroke- vojno. In kakor so bile vse b- v zadnji vojni zaman, tako- do zaman i v tej vojni, ako se- rodi ne spametujejo. Ča- bil, da se ljudje civiliziraj- ne bodo počenjali takih gr- kot jih delajo danes.

Marsikat sem slišala koga- smo čitali ali se pogovarja- evoluciji, kako so se stra- zgražali verski fanatiki čer- jo—"opičjo žlahto". Moje m- nje pa je, da imajo opiče (s- le) več vzroka sramovati- svoje človeške žlahte.

Sedaj pa še malo o vremen- Lansko poletje je bilo čudno- me, tako je čudna tudi leto- zima. Skoro neprestano so- Mestna vremenska statisti- pravi, da že 35 let ni padlo- (Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 15. marca 1922.)
Domače vesti. V Calumet, Mich., sta bila pri delu v rudni- ubita 50-letni John Lokar in 18-letni John Weiss, zadnji doma- Predgrada pri Starem trgu Beli Krajini.

Delavske vesti. Pred sodni- v Marionu, Ill., je bil spet e- herrinski rudar oproneč.

Inosestanstvo. Na Bavarskem je pojavil monarhistični pas- se je izjalovil in 15 zarotni- je bilo aretiranih.

Sovjetska Rusija. Nova re- prostovna nota Poljski znan- ganjanja Rusov.

ZNANCI

ČRTICE
ANT. ADAMIČ

(Se nadaljuje.)

"Kača, vrage je to deklica." Kontrolor Pika je grizel brke.

"Kača, kača!" je mislil Vinko. "V taki podobi in prav nič drugačna se je prikazala Adamu v paradizu, ko ga je zapeljala, da je odtrgal jabolko... Boj se žensk!"

Ona pa je pela ljubavno pesem in baš Vinko je lovila z vabečimi pogledi. Povešal je oči; bal se je in hkrati vztrepetaval v neznan, sladkotrpki grozi.

"Vašega brata pa prav dobro poznam," ga je nagovorila preko mize v kot, kjer je mislil, da je še najbolj na varnem.

"A?" se je ustrašil.

"Ko sem vas ugledala, sem v vaših potezah takoj spoznala njega. Sedaj je že poročnik, ne? — Le kako si morejo biti ljudje tako zelo podobni!" se je nasmešnila. Potem se je spretno spremljala na kitaro in je zapela:

"Moj fantič je po svetu..."

Vinko se je sramoval za sebe in za brata. Menda vendar ne, da je bila ta deklina že bratova ljubica? ... Še danes mu piše in ga posvari. Saj to je prava kača, vrage...

"Imate kakšno sliko ali fotografijo svojega brata?" je prekinila petje in ga zamaknjeno pogledala.

"Imam," je dahnil rdeč kot mak.

"Jutri mi jo pokažete! Je fotografiran v poročniški uniformi? Da? Prinesite mi sliko, da ga zopet vidim. Prosim, prosim. Zal fant je kakor vi..."

Kako je nežna, bože! Adjunkt Iskra je grizel ustnice; zavist mu je plala iz oči. Filozof Sila si je segel v lase in potegnil šop na čelo.

Preden je Vinko legel spat, je pisal bratu poročniško pismo, v katerem ga je rotil, naj pozabi na to ženščino... Samemu sebi se je za kaklel, da tej izprijeni osebi bratove slike nikdar in nikoli ne pokaže.

In vendar je ta "ženščina" videla sliko! — Prejle, komaj pred pol ure!

Ko je namreč pravkar šel domov od večerje, že v mraku, jo je srečal z adjunktom Iskro, ki jo je spremljal in ji dvoril. Hotel se jima je izogniti, a bilo je že prepozno.

"Kje je bratova slika?" ga je prišla za rokav.

"Gori!"

"Kje — gori?"

"V sobi."

"Prinesite mi jo, sicer —"

Zapretila mu je skoro resnobno s prstom. Stopila je tesno predenj, se sklonila k njemu in iskala njegove oči, ki jih je izmikal in povešal v tla. Vinko bi se bil najraje vdrl v zemljo. Ker se je še vedno obotavljalo, se ga je oklenila pod pazduho.

"Kar z vami grem. Peljite me v svojo sobo!" Iztrgal se ji je, toda zbežal ni. Šla sta molče do hiše, kjer je stanoval. Visoko tam gori, v podstrešju je bila njegova sobica.

Ni odnehala — moral jo je peljati s sabo. Adjunkt Iskra je čakal na cesti. Nervozno je udarjal s palčico ob trotoar in čakal, čakal, a ne dolgo.

Kmalu je priropotal Vinko po stopnicah. Ves znojen je prisopel k Iskri in ga zagrabil za ramo. Ves se je tresel.

"Za božjo voljo, kaj se je zgodilo? Kje je pa ona ostala?" se je čudil Iskra.

"Vrag jo vzemi! Kaj luče od mene!" Vinko je hropel. Več ru mogel povedati, tako je bil razburjen.

Toda že se je začel njen zvonki smeh na stopnicah. In ko je prihitela k njima, je tleskala z rokami. Od smeha in razposajenosti ni mogla

z besedo na dan. Iskri se je obraz razjasnil, pričel se je še on smejeti.

"Veste, veste", je končno vendarle izpregovorila, "ko sem si ogledala sliko, me je nenadoma popadla hudomušna ideja — upihnila sem luč, kar tako, za šalo. Videti bi ga bili morali, kako se je splašil, kako se zdiral iz sobe! Jaz pa za njim! Ha-ha-ha."

"Ha-ha-ha," se je krohotal tudi Iskra. Z nepopisnim pogledom je ošinil Vinko oba zasmehovalca, se naglo okrenil in šel...

Pod košatim, grenkim jelsjevem ob potoku se je vdajal Vinko bridkim mislim. — Ali je res zaslužil tako zasmehovanje?

In ko je grebel in iskal jedro pregrehe, se mu je po dolgem premišljevanju na mah posvetilo v glavi. Udaril se je s pestjo po čelu in skesan si je dejal:

"Ko je upihnila luč, ne bi bil smel zbežati, ampak prižgati bi moral vžgalico in ji posvetiti po stopnicah... To bi bilo korektno in morda celo kavalirsko... Radoveden sem, če bi se mi bila potem smejala..."

Vinko je šel domov. Ko pa je legel v posteljo, že ni bil več tako zadovoljen s to rešitvijo problema, kakor prej.

Sredi noči se je prebudil iz nemirnega spanja. Premetaval se je po ležišču, potem se pa hitro dvignil in prižgal luč. In ko je gledal v luč, se je čudovito spreminjal sijaj njegovih oči.

"Prepozno, prepozno..." je šepetal, se zaril v posteljo in se odleč čez glavo.

KADETJE

(Se je vršilo pred vojno v mestu, kjer plenjajo smojke.)

Dopolodne. Nič strank, vseobča spokojnost. Kar se odpro vrata pisarne in val nemira je buhnil v sobe: po mizah je zašumelo, stoli so zaropotali, vse je vstajalo in se pripravljalo:

Nenadna revizija!
Visok finančni funkcionar, revizor iz stolnega mesta je pokroviteljski odzdravil mlajšim mizam, jo ubral naravnost k blagajniškima uradnikoma, se ustavil izven ograje in ju potem pazno in strogo motril tri in četrt trenutka.

Navodilo za revizije in skonciranje se glasi: Ko stopiš v urad, fiksiraj oba blagajniška uradnika! Razberi in premotri obraza, če se morda ne zrcali v njih zmedenost, nemir, slaba vest... potem šele govori...

Ker blagajnika nista tedaj oplenila blagajne baš do golega, sta pač smehljaje se pozdravila sicer neprijetni oblak. Koj nato so šli v blagajniški lokal štet denar. Po predpisu!

Prvi oddih pri mizah... Pomenljivo so se spogledali mlajši.

"Zdaj boste pa videli hudiča!" je poškilil adjunkt po še mlajših mizah.

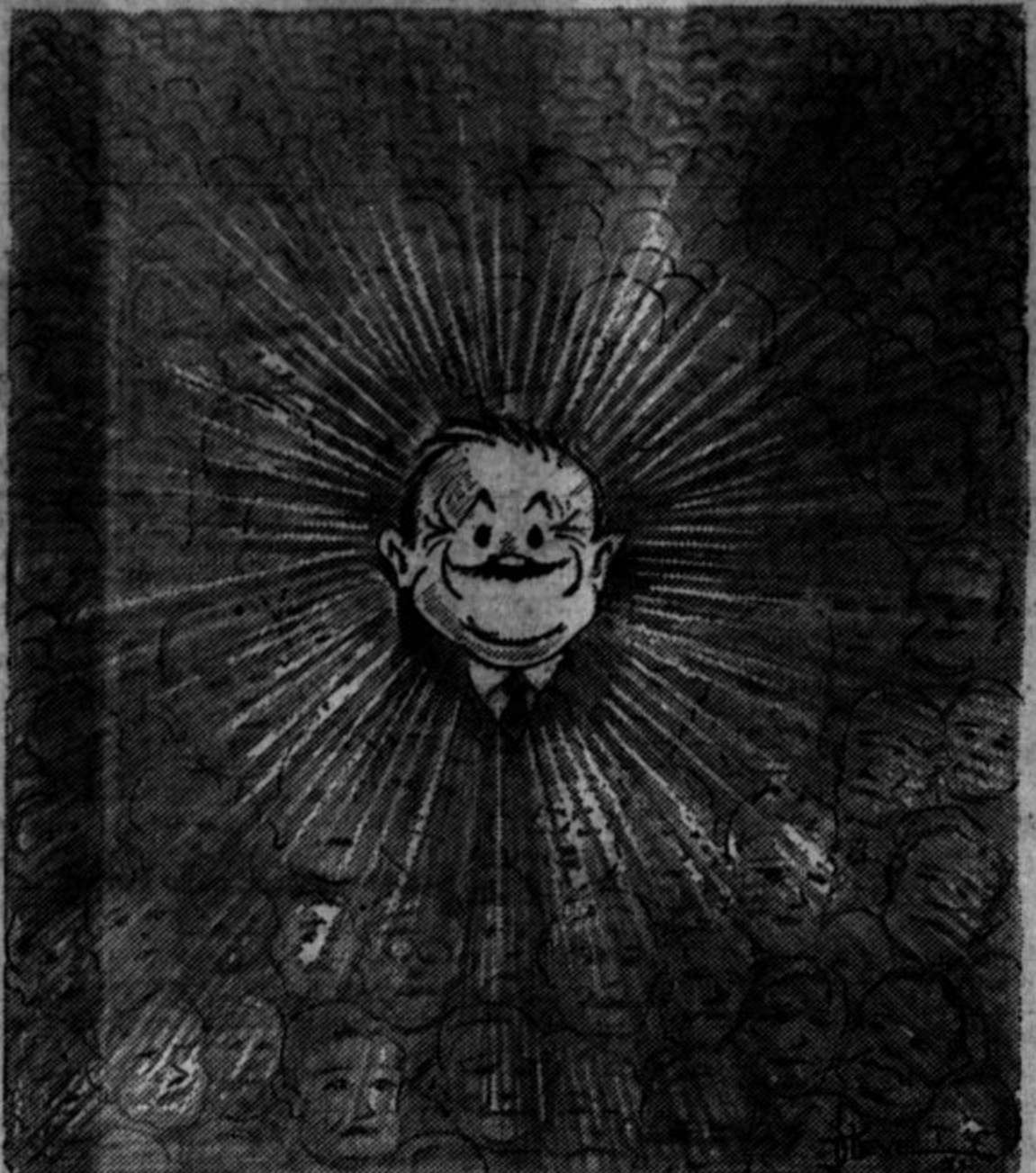
"Bržčas ga boste vi; vi, da, ki tičite v zastankih do popka," ga je zavrnil mlajši sosed, eden izmed treh praktikantov-kadetov, kakor so jih zlohотно nazivljali.

Pa so se dalje zbadali kot dobri višji in nižji tovariši, seveda ne preglasno: kadetje na eni strani, adjunkt na drugi. Adjunkt je kaj osebno zrl iznad svoje prve, po sedmih letih jedva našite zlate zvezdice...

Med praktikanti najstarejši je bil Zgončev Lojz. Lep človek, s sijajno, krasno ruso brado, z double-šćepalnikom na topem nosu. Ljubezniv, živahen, malce domišljav mestni človek, ki mu je vel iz ust duh kalodonta, ne vedno dih modric.

(Dalje prihodnjič.)

FIND THE MAN WITH THE MOST WAR BONDS



U. S. Treasury Dept. W88 722A

Courtesy Syracuse Post-Standard

dolina. Toda ni še bila posebno globoka.

Za tretje ledniške dobe so jo zajeli iznova ledniki, poglobili jo ter izskobjljali na bregovih čez 20 m visoke, strme stene, ki so jih vodoravno opraskali ter pustili tako jasne sledove za seboj.

Ko so se unikali ledniki proti koncu ledene dobe h goram, si je reka našla poglobila v nekdanjem ledniškem koritu strugo. Med navpično steno, ki se je raztezala kakor prirodni zid proti goram na vzhodu, in med sedanjno rečno strugo je bila kakih 100m široka polica, dno prejšnjega ledniškega korita.

Nasproti rečni breg je padal strmo in naravnost do vode. Kakor v naših kraških tleh je bilo tudi v tamošnjem apneniku mnogo jam, ki jih je izlužila in izprala voda; ena teh jam se je odpirala na strmi steni, nekaj metrov nad opisano polico.

Spomladi, v jutranjem, ledenem mraku se je dvigal in valovil iz odprtne bel dim kakor iz železniškega predora, kadar teče vlak po njem. Kar se prikaže v dimu mož majhne, čokate postave, kakor jih nahajamo še danes med mongolskimi severjani. Na kratkih nogah počiva nerazmerno visoko truplo, ki se nagiba lahko naprej in nosi na kratkem vratu veliko in težko glavo.

Tudi glava se sklanja naprej. Poševnemu čelu in nizki lobanji nikakor ne odgovarja močno raz-

vito in nazaj štrleče zatečenje, kjer je v možganih, kakor vemo, vidno središče. Nad bolščočimi, toda orlovobistrimi očmi nosita čelnici močna, koščena nabora in na njih srečeče obrvi. Čeljusti s krepkim, ali recimo bolje, s strašnim zobovjem štrlijo naprej; najjasneje pa loči tega moža od vseh sedanjih človeških pasem čokata spodnja čeljust, ki nima podbradka ter podaja zato njegovemu licu neko zverinsko obliko in na gobec spominjajoč izraz.

Na prvi pogled misliš, da imaš pred seboj pravcato žival. Toda blesk teh oči že odkriva, ali recimo bolje, še zakriva dušo. Te oči so kakor mrtva struga, ki jih polni voda, ki pa ni bistra, živa voda. Pod to plitvo lobanjo je misel le še kakor ubežna iskra, ki se poraja in utrinja, ki pa tli pod pepelom, da vzplamti pri poznih rodovih v prelepem in prevelikem plamenu.

Mož se je obrnil proti vzhodu. Izza ovinka, ki ga dela reka, ker se izliva tam stranski ledniški potok, vidi vodo, kako se peni, kako buta ob skale, kako nosi s seboj srez in ledene plošče. Za ovinkom se dviga bleščoč lednik, izprva kakor ozka bela cesta, v ozadju pa se širi bolj in bolj in prehaja na obzorju v nepretrgano ledeno polje, ki ga ravno obseva z blede svetlobo zahajajoč mesec. Gore so torej še vse v ledu!

Na nasprotni strani reke valo-

in ki se jasno loči s svojim širokim rogovjem od belega zadja.

Dani se. Zadnji pogled vzhodu; tam na obzorju se rdeči nebo, kakor bi se kopalo v morju, tam blijuva ognjenik. Na desni lednik, na levi ognjenik nad njim neskončno nebo mrzlimi zvezdami, to je morda va domovina, ki se je ne prestopiti ne noga, ne misel.

Kar se začuje peketanje krogel, ki bobnjajo po zmrzlem snegu na polici. Splašena čreda severnih jelenov beži v divjem begu mimo njega proti ledniku, kog rogovja se zibljejo nad glavami kakor v vetru vrhovi divnih nozdri puhaajo iz sebe vodne re, ki zakrivajo živali v jutranjem mrazu, da jih vidiš kakor v megli.

Peketanje se oddaljuje, pokaže ma, utihne. Žareče in divje svetijo možu oči ob pogledu na bežečo čredo in — ob spominu. Včeraj je zasledoval s tovaršiči čredo na planici nad domačo strmo steno, dobro je poznal delo po belem jeleni vodnik. Ko je grebla čreda sneg z nogami in iskala na tej paši maha ter lišajeve, so jo skušali lov obkoliti, splašiti, zagnati proti steni in upropasti čez steno. Toda beli vodnik je pravocarno spoznal pretečo nevarnost, zavil s čredo ob reki na levo in pustil za seboj trudne in gladne lovce. Kaj vemo mi, kaj je glav v takih mrzlih in ledenih nočeh. Tiha in gluha tema v jami, sprejela jutranjega čuvaja. Slišnjeno, a trdno je stopal po znanim nizkim vzhodom in kmalu se je prikazalo za ovinkom ognjišče iz preprostih kamnov, na katerem so se dvigali iz njih oglerek med gostim dimom svetili zubeljčki. Čuvaj, Rukp imenu, ker je bil njegov plen rukajoč orjaški jelen, je vrgel na ognjišče dračja in največjih vej. Votlina se je zasvetila.

(Dalje prihodnjič.)

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNP.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali mešano \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri sestemanu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člano SNP.J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNP.J, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdruk, drisave in Kanado \$6.00	Za Cicevo in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.80	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.80	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.80	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNP.J.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družina št. _____
Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od naslednjih članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____
3. _____ Čl. družina št. _____
4. _____ Čl. družina št. _____
5. _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Drisava _____

Nov naročnik Star naročnik

Iz tajnosti prirode

Zbirka poljudno-znanstvenih črtic

MED SNEGOM IN LEDOM

Balka iz prečlavnih dni

(Nadaljevanje.)

Tako vlečni kakor smola seveda ledniki niso; kjer se jim stavijo na dnu struge večje zapreke, tam čuješ, posebno ponoči silno prasketanje in pokanje ledu. Razpoke zavezajo ob zapreki vzdolž in vprek po ledniku, a se pod zapreko zopet zapro.

Netzmerno so predrugačili ledniki oblike naše domovine, Evrope, zemlje sploh. V Alpah so vklesali do 3000 m globoke doline, pred zaprekami so izdobil globeli, ki jih polnijo danes krasna, modra planinska jezera, ob svojem nekdanjem robu so nasuli velikanske groblje, ki tudi mestoma zaježavajo vodo, kakor n. pr. ob Vrbskem jezeru. Ledovje, napolnivi doline do vrha, je segalo z enega gorskega grebena čez drugega in izskobjljalo gorska sedla in prelaze, po katerih so korakali pozneje vojvodje na zmagovalne pohode, trgovci za bogastvom, narodi-

za srečo. Pod temi prelazi brizgajo danes lokomotive in spajajo topli jug s hladno severno stranjo, strastne in živahne južne narode s preudarnimi severjani.

Toda niti največji alpski ledniki sedanje dobe nam ne morejo pojasniti vseh teh orjaških pojavov. Poseči nam je treba nazaj v ledeno dobo, ko je pokrivala vse Alpe epotna ledena skorja, v ledeno dobo, ki jo nahajamo zdaj edinole na Gronskem ali v Grenlandiji in na celini ob južnem tečaju. Na Gronskem molijo iz leda in snega le najvišji vrhovi, ki dosega do 3000 m; vse drugo je pokopano v lednikih, ki segajo do morja, pozimi še celo daleč v morje in so mestoma čez 1000 m debeli. Ako stojiš na takem ledniku ob globoki razpoki, ti udarja na uho piš burje, ki naša sneg, z drugim pa, ki ga obračaš k razpoki, lahko prisluškavaš šumenju ledniške reke v globocini, ki pod ledom pohiteva k morju.

Ako zasijejo Eskimovcem kdaj milejši dnevi in skopnijo ledene reke, potem se prikažejo pod njimi čudečim se očem po 1000 metrov globoke zanožine ali fjordi, kakor jih občudujejo zdaj popotniki na Norveškem. Za

zdaj pa se boji Eskimovec z burjo in mrazom, z gladom in s smrtjo, v ledu se poraja in umira, prestavljen v toplejše kraje pa gine od domotožja, kakor vena gorska planika, presajena v nižavski vrt. O, ljubezen do rodne grude, in naj je še tako majhna in skromna! Kaj je višjega, kaj lepšega od te ljubezni?

Imel pa je Eskimovec v pradednih časih brate, ne po krvi, ne po rodu, imel je brate po trpljenju.

Bilo je proti koncu tretje, to je zadnje ledene dobe. Na vzhodu zahodnih francoskih Alp se je razprostirala dolina, ki je kazala vse znake, da so jo izdobile ledniške sile. Druga ledniška doba, največja in najhujša od vseh — saj so segali ta čas naši alpski ledniki na severu do Donave, skandinavski led pa je udarjal s sprednjimi stenami na jugu ob Krušne gore, Krkonoše in Karpatate ter se razprostiral po ruskih planjavah do Kijeve — ta druga ledniška doba torej je pokrila okolično naše doline z mešanico iz gorskega gruška, proda in gline. Ko so pozneje skopneli ledovi in pri tej priliki narastle iz potokov reke, iz rek veletoki, ta čas se je voda zajedla v apnenike, ki so tvorili podlago pokrajini, ta čas šele je prav nastala naša



Australaka vojaka na fronti na Novi Gvineji.